

بررسی ایجاد همگرایی اقتصادی میان کشورهای ایران، افغانستان، هند و آسیای میانه (با تاکید

بر نقش منطقه آزاد چابهار)

علی انصاری*

علی انصاری ansariali0093@gmail.com

خلاصه

در قرن بیست و یکم، فروپاشی مرزهای فیزیکی، گسترش جهانی سازی و افزایش وابستگی اقتصادی و تجاری منافع کشورهای جهان را بیشتر از پیش به هم وابسته کرده و کشورهای جهان برای دستیابی به بازارهای جهانی، تلاش دارند با ایجاد بلوک های اقتصادی و تجاری موانع را از سر راه تجارت بردارند. ایجاد بلوک های تجاری یکی از مهم ترین ویژگی های اقتصاد مدرن را تشکیل می دهد که زمینه را برای توسعه اقتصادی بیشتر، ثبات و امنیت فراهم می سازد. جهانی سازی حرکتی پویاست که همه جنبه های اقتصادی را در بر گرفته یا در حال تأثیر گذاری بر آنهاست. مسئله جهانی شدن به فرایندی اشاره دارد که طی آن مرزها به مرور ناپدید می شوند و همزمان مبادلات بین المللی افزایش می یابد. برای کشورهای در حال توسعه که آمادگی ورود به عرصه جهانی و تجارت آزاد را در کوتاه مدت ندارند، همگرایی اقتصادی و تشکیل بلوک های تجاری منطقه ای می تواند مؤثرترین راه برای باز شدن اقتصاد و ادغام آنها در اقتصاد جهانی باشد. در این پژوهش تلاش بر این است تا اثر تشکیل یک ترتیب تجاری منطقه ای احتمالی در بین کشورهای ایران، افغانستان، هند، ترکمنستان، ازبکستان و تاجیکستان بر میزان تجارت این کشورها با یکدیگر مشخص شود. به این منظور از مدل جاذبه تجاری، تأثیر این ترتیب تجاری بر میزان تجارت کشورهای عضو، طی دوره ۲۰۱۰ تا ۲۰۱۵ مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج حاصل از تخمین بیانگر این است که این ترتیب تجاری احتمالی اثر مثبتی را بر میزان مبادلات تجاری کشورهای داخل منطقه با یکدیگر دارد. از طرف دیگر در رابطه با اثر آن بر میزان مبادلات تجاری با کشورهای خارج از منطقه، نتایج نشان دهنده اثر منفی آن بر میزان واردات از کشورهای خارج منطقه می باشد. هم چنین استفاده از بندر چابهار توسط کشورهای مذکور به دلیل کاهش مسافت بین آنان باعث افزایش حجم تجاری می گردد.

کلمات کلیدی: همگرایی منطقه ای، مدل جاذبه، داده های پنل دیتا، منطقه آزاد چابهار

۱- مقدمه

از سال های پایانی قرن بیستم و به طور مشخص از آغاز هزاره سوم میلادی، واژه جهانی سازی در ادبیات اقتصادی سیاسی و اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است. جهانی سازی فرایندی فرا منطقه ای است که همه کشورها در آن مشارکت دارند. از این منظر، جهانی سازی به مثابه نزدیک کردن جهان به هم و آگاهی کشورها از اوضاع یکدیگر است. به عبارت دیگر، جهان به سرعت در حال دگرگونی به فضای اجتماعی به طور نسبی واحد است که توسط نیروهای اقتصادی- فناوری، اجتماعی و سیاسی شکل می گیرد.^۱

* علی انصاری کارشناس ارشد علوم اقتصادی دانشگاه تهران ansariali0093@gmail.com

^۱ رحیمی بروجردی، علیرضا (۱۳۸۹)، ص ۱